

Prof. Margit Sutrop (TÜ praktilise filosoofia professor, eetikakeskuse juhataja)

Prof. Halliki Harro-Loit (TÜ ajakirjanduse professor)

Katrin Velbaum (TÜ eetikakeskuse projektijuht)

ÕPETAJA EETIKAKOODEKSI TÄHENDUS JA
TÕLGENDAMINE: JUHTUMID JA MIDA
NENDEGA TEHA?

K A V A

- Õpetaja eetikakoodeksi uuendamise *protsess*
- Mis on eetikakoodeksi eesmärk?
- Mille poolest uuendatud eetikakoodeks erineb kehtivast?
- Väärtused ja printsiibid
- Eetikakoodeksi vastuvõtmine ja rakendamine

HARIDUSVALDKONDA PUUDUTAVA
EETIKAKOODEKSI UUENDAMINE
(PLAANITUD KUNI JUUNI 2026)

- Eesti õpetaja eetikakoodeks (28. mai 2005), mille on koostanud Eesti Õpetajate Liit
- Õpetaja kutse-eetika koodeks, mille on vastu võtnud Eesti Haridustöötajate Liit (veebruar 2005), mille aluseks on Soome Haridustöötajate Liidu koodeks, 1998, lisaks lähtub Eesti Haridustöötajate Liit Education Internationali kutse-eetika deklaratsioonist, 2001

K O O D E K S I T Ö Ö G R U P P

Heili Griffith (Eesti Noorsootöötajate Kogu), Halliki Harro-Loit (TÜ eetikakeskus),
Urmas Heinaste (Õpetajate Ühenduste Koostöökoda), Pille Häidkind (Eesti
Eripedagoogide Liit), Tiia Kaeramaa (Eesti Lasteaednike Liit), Maili Karindi (Eesti
Eripedagoogide Liit), Ingrid Keerma (Õpetajate Ühenduste Koostöökoda), Külliki Koppel
(Eesti Lastevanemate Liit), Mia Marleen Lemetti (Eesti Õpilasühenduste Liit), Ülle Matsin
(Haridus- ja Teadusministeerium) Eilika Mätas (Eesti Noorsootöötajate Kogu),
Jürgen Rakaselg (Haridus- ja Teadusministeerium), Mari Roostik (Eesti Koolijuhtide
Ühendus), Astrid Sildnik (Eesti Õpetajate Liit), Margit Sutrop (TÜ eetikakeskus), Atko-
Madis Tammar (Õiguskantsleri Kantselei), Anu Tammeleht (TÜ eetikakeskus),
Margit Timakov (Eesti Õpetajate Liit), Jana Treier (Eesti Alushariduse Juhtide Ühendus),
Heidi Uustalu (Haridus- ja Teadusministeerium), Kristiine Vahtramäe (Eesti Lastevanemate
Liit), Katrin Velbaum (TÜ eetikakeskus) ja Reemo Voltri (Eesti Haridustöötajate Liit).
(23/13)

KUIDAS VALMIS ESIMENE TOORIK?

- Töögrupis osalenud organisatsioonid kogusid eetilisi valikuid sisaldavaid juhtumeid ja nende aruteludest kasvas välja koodeksi kontseptsioon.
- Tartu Ülikooli eetikakeskuse töörühm (eestvedajad prof. Halliki Harro-Loit, prof. Margit Sutrop, Katrin Velbaum) sõnastas esimese versiooni, mida koodeksi töögrupp tagasisidestas.
- Tagasisidestada saab kuni **27.10.2024** TÜ eetikaveebis:

<https://eetika.ee/et/opetaja-eetikakoodeks>

MIS ON EETIKAKOODEKSI EESMÄRK?

- Eelkõige on õpetaja koodeksi eesmärk **piiritleda väärtusruum**, millesse õpetaja professionaalne töö Eestis paigutub, kirjeldada ja täpsustada õpetaja ametile omased **professionaalsed väärtused** ja **tegevuspõhimõtted**, kujundada väärtushoiakud, anda pidepunkte **eetiliste kaalutluste** jaoks.
- Aidata **elukutsesse sisenejaid** õpetaja ametiks ette valmistada.
- Toimida õpetaja **eneseanalüüsi** metoodilise vahendina.
- Olla **eetilise hinnangu** andmise aluseks. Sellele toetudes on võimalik kaalutlemise tulemusena öelda, milline käitumine pole õpetaja kutsele kohane.
- Kujundada eetilist teadlikkust ja head eetilist kultuuri haridusasutustes.

VALIK SISULISTEST KÜSIMUSTEST

- Kas koodeks sõnastab **reeglid** või õpetaja töö **eetilise raamistiku**.
- Kas koodeks ütleb, milline **iga** õpetaja peab olema või sõnastab ideaali, milline on **hea** õpetaja.
- Kas eetikakoodeksi punktid peaks dubleerima muid regulatsioone (nt ÜRO lapse õiguste konventsiooni, Lastekaitseadust) või õpetaja kutse-standardit?
- Kas õpetaja eetikakoodeks peab silmas vaid üldhariduskoolide õpetajat või ka lasteaia, kutsekooli, huvikooli õpetajat, õppejõude?
- Kas õpetaja eetikakoodeks räägib vaid õpetajast või ka tema **suhetest** teiste osapooltega (nt juhid, lapsevanemad).

MILLE POOLEST UUS KOODEKS ERINEB SENISEST ÕPETAJA EETIKAKOODEKSIST?

- Lähtub kehtivast *haridusstrateegiast* ja kokku lepitud **õpikäsitusest** (lapsekesksus, õppija ja õpetaja on partnerid, õppija autonoomia austamine, ennastjuhtiva õppija, õpetaja kui õppiv professionaal, õpetaja koostöö teiste osapooltega)
- Väärtuste sõnastamine, väärtuskonfliktide võimaluse nägemine
- Uued osad: dialoogiline **kommunikatsioon, juhtimine**, mis võimaldab heaks õpetajaks olemist
- Koodeks ei sõnasta käitumisreegleid vaid kasvatab eetilist sensitiivsust, eetiliste probleemide märkamist ja eetilist refleksiooni.

UUE EETIKAKOODEKSI VÄÄRTUSED

- Peamised väärtused: **inimväarikus, koostöö, ausus, vastutus.**
- **Inimväarikus** tähendab, et iga inimene on väärtuslik ja teda tuleb kohelda austusega, isegi kui tema ise käitub halvasti. See tähendab ka kõigile õppijatele võrdsete võimaluste loomist, eelarvamustest hoidumist, avatud mõtlemist ja kahjustamise keeldu.
- **Koostööd** eeldatakse õpetajalt kõigi osapooltega – laste, vanemate, teiste koleegidega. Koostöö puhul on oluline vastastikuste ootuste läbirääkimine, ühine sihtide seadmine, tööjaotuse kokkuleppimine ja vastutuse võtmine.
- **Ausus** tähendab lugupidamist teiste inimeste ja enda vastu, hoidumist sellest, et teisi kasutada vahendina oma eesmärkide saavutamiseks. Ausus eeldab aga ka julgust tunnistada oma vigu, valmisolekut kuulda kriitikat ja tagasisidest õppida.
- **Vastutus** tähendab õpetaja puhul oma mõju tajumist ja ühiskondliku rolli mõistmist, Samuti kohustust kontrollida oma sõnu, tegusid, aga ka välismust. Samuti kohustust hoolitseda oma professionaalse arengu eest.

KOODEKS, JUHTUMID JA TÕLGENDUSPRAKTIKA

- Koodeksis on kirja pandud erinevad väärtused ja käitumispõhimõtted, mis võivad põrkuda. Siis tuleb küsida, milline väärtus või printsiip on antud olukorras kõige olulisem.
- Olukorrast saab juhtum, kui keegi märkab väärtusvalikut või rikkumist.
- Igas juhtumis on erinevad OSAPOOLED, kellel on erinev vaade olukorra kujunemisele ja selle lahendusele.
- Juhtum saab narratiiviks, kui keegi osapooltest esitab proaktiivse nõuküsimise või kaebuse.
- Nõuküsimine või kaebus on paremini menetletav, kui selle aluseks on KOODEKSIS (kokkulepitud printsiipide ja väärtuste raamistik), kui nõu küsija või kaebaja saab viidata konkreetsetele koodeksi punktidele.
- KES menetleb ja kuidas? Nõukoda? Koolisisene? Üleriigiline?
- KUIDAS? Enamasti alustatakse sellest, et kõik osapooled kuulatakse ära tähelepanelikult (sh kirjalikus vormis).
- Arutelude kaudu luuakse kasuistiline praktika, kus juhtumite abil antakse koodeksile tõlgendused, mis ajas muutuvad.

EETIKA KOODEKSI RAKENDAMISE EELDUSED

- 1. On olemas kogu, kes juhtumitega tegeleb
- 2. On piisavalt inimesi, kes märkavad problemaatilisi olukordi
- 3. Normaliseeritud on see, et märkaja pöördub nõukoja poole
- 4. Nõukoda täidab kokkulepitud eesmärke, protseduuri reeglid on avalikud

NÕUKOJA (TINGLIK NIMETUS) EESMÄRK

- 1) Toetada eetikakoodeksi tõlgendamist, minna süvitsi, aidates otsida vastust küsimusele KUIDAS (nt kuidas õpetaja peab sekkuma, kui märkab füüsilist või vaimset vägivalda)
- 2) Mitte inimest süüdi või õigeks mõista, vaid analüüsida olukorda ja toetada moraalse teadlikkuse tõusu
- 3) Mõtestada eetikakoodeksit, luua moraalse arutluse kultuuri.

RAKENDAMISE TINGIMUSED

- Nõukoda (tinglik nimetus), kes tegeleb juhtumitega (võtab vastu kaebusi, kogub osapoolte vaated ja põhjendused, arutleb olukorra üle; aitab vajadusel olukordi analüüsida; loob juhtumite baasil koodeksi tõlgendamist võimaldava narratiivide kogu-
- Eri tasandid: kooli tasand ja üleriigiline (olukordade jaoks, mida kool lahendab mingil põhjusel ei saa või kui lahend ei sobi osapooltele)
- Nõukoja peavad olema hästi läbimõeldud ja kirja pandud protseduurireeglid: konfidentsiaalsus, kõikide osapoolte vaate tähelepanelik kuulamine, kaalutluskohustus
- Nõukoja liikmed roteeruvad viisil, et säilitada kogunenud teadmus.

ARUTAMIST VAJAVAD KÜSIMUSED

- Kuidas koodeks vastu võetakse?
- Millised nõukojad sobivad eetikakoodeksi jõustamiseks?
- Kui koodeks on protsess, kuidas toimub selle uuendamine?
- Mis on nõukodade süsteemi loomise riskid?
- Juhtumite menetlemise reeglid
- Millist tuge nõukojad vajavad (juhendmaterjalid, nõustamine)

AITÄH OSALEMAST!

